

Посебно је важно да наставник контролише своју проценивачку улогу, да не буде превише или премало критичан према ученицима и да својом укупном комуникацијом допринеси подстицању свести о правима и могућностима ученика да активно учествују у мењању своје локалне заједнице.”

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 6-00-00492/2005-02

У Београду, 12. септембра 2005. године

Министар
др Слободан Вуксановић, с. р.

2

На основу члана 24. став 2. Закона о средњој школи („Службени гласник РС”, бр. 50/92, 53/93, 67/93, 48/94, 24/96, 23/02, 25/02, 62/03 и 64/03), на усаглашени предлог традиционалних цркава и верских заједница

Министар просвете и спорта и министар вера доносе

ПРАВИЛНИК

О ДОПУНИ ПРАВИЛНИКА О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ

Члан 1.

У Правилнику о наставном плану и програму предмета Верска настава за средње школе („Просветни гласник”, бр. 6/03 и 23/04) додаје се програм предмета Верска настава као изборног предмета за IV разред, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Члан 2.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Просветном гласнику”.

Број 110-00-8/05-01

У Београду, 19. октобра 2005. године

Министар вера
проф. др Милан Радуловић, с. р.

Број 110-00-654/05-02

У Београду, 19. октобра 2005. године

Министар просвете и спорта
др Слободан Вуксановић, с. р.

ВЕРСКА НАСТАВА

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС (ВЕРОНАУКА)

ЦИЉ наставе у четвртм разреду јесте да се кроз развијање задатих тема ученицима укаже да историја има свој циљ и да се тај циљ састоји у томе да створени свет постане Царство Божије, односно да се превазиђе смрт.

ЗАДАЦИ:

Ученици треба:

- да уоче да историју ствара Бог са човеком као слободним бићем, са једним конкретним циљем;
- да испитујући историјске догађаје, проникну у њихов крајњи смисао;
- да уоче да се у делима људи огледа тежња за личним и бесмртним животом;
- да науче да оцењују историјске догађаје на основу тога колико они дају правилан одговор на проблем превазилажења смрти у природи и слободног постојања човека као личности;

- да упореде Литургију и литургијски начин постојања света са истином која подразумева превазилажење смрти и постојање човека као личности, као апсолутног и непоновљивог бића;
- да уоче да православна уметност приказује свет не онаквим какав је сада, смртан и пролазан, већ какав ће бити у будућем Царству;
- да стекну свест о томе да Црква није од овога света, али да је у свету и да постоји ради спасења света.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

- Хришћанско схватање историје (старојелинско и савремено схватање историје без Бога).
- Есхатон – будуће Царство Божије као узрок Цркве и историје (последњи догађај, догађај Царства Божијег даје валидност и постојање историјским догађајима).
- Смрт природе као разједињење, распадање и смрт личности као прекид заједнице са личношћу за коју смо били везани, коју смо највише волели.
- Литургија нам открива и циљ због кога је Бог створио свет и људе (да свет постане Царство Божије у коме неће бити смрти).
- Помесна и Васељенска Црква, њихов однос.
- Јединство Цркве (на помесном и васељенском нивоу).
- Теологија православне уметности (књижевности, сликарства, архитектуре, музике...).
- Црква и свет (њихов однос).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Теме: *Хришћанско схватање историје и Есхатон...као узрок историје...* треба реализовати на основу библијског описа историје, с посебним нагласком на томе да је историја процес који води ка остварењу конкретног циља, односно да историја има почетак и да иде ка једном конкретном циљу. Библијски приступ историји треба супротставити јелинистичком схватању историје као вечног кружења у истом, што у ствари и није историја.

Циљ историје, онако како га види хришћанство, јесте остварење царства Божијег као победе над смрћу и вечни живот створене природе. У том процесу учествује Бог, и то увек преко конкретних људи, и људи, који то слободно желе, а који ту своју делатност пројављују у конкретним историјским догађајима. Дакле, у стварању историје учествује Бог, Св. Тројица и људи. У односу на последице које проузрокују конкретни историјски догађаји, историја се може поделити на Библијску, односно Божанску, која ће имати вечну, онтолошку вредност и на ону која то није. (Као помоћ у реализацији ових тема може да послужи студија: Г. Флоровски, *Недоумице историјчара Хришћанства*, у зборнику његових чланака под насловом *Хришћанство и култура*, Београд, 1995. стр. 47-84.)

Тему *Смрт у природи...* треба реализовати на основу констатације да она постоји у природи и описа начина на који се смрт манифестује у природи. Међутим, оно на шта би ученицима требало посебно указати кад је у питању догађај смрти јесте разлика између доживљавања смрти у контексту природе и личности. Смрт као јединствен феномен је за природу нешто позитивно, док је она виђена из перспективе личности „последњи и најгори непријатељ постојања” (1. Кор. 15,26).

Могућност превазилажења смрти треба испитати у контексту литургијског постојања људи и природе, односно у контексту структуре будућег Царства Божијег као личне, слободне заједнице, тј. јединства Божанске и човечанске природе, с посебним освртом на то да се у овом јединству чува неповредивост створене природе као и конкретност сваког бића и личности. Поред личног искуства да заједница личности даје предокс победе живота над смрћу, на које треба скренути посебну пажњу ученицима, треба се позвати пре свега на сведочанство ап. Павла (1. Кор. 15) које се темељи на Литургији а у коме он каже да ће свошпте васкрсење из мртвих, као последњи догађај, дати валидност, односно да ће тај догађај имати литургијску форму, односно последње васкрсење ће бити васкрсење заједница у Христу и око Христа. У овом контексту је и Христово васкрсење као историјски догађај пре свега Литургијски догађај, а не индивидуални чин.

Циљ стварања света и човека, дакле, јесте да он постане *Космичка Литургија* у којој неће бити смрти.

Тему *Помесна и Васељенска Црква, њихов однос* треба реализовати у контексту објашњења православне традиције, јер је Црква икона Св. Тројице. Као што је у Св. Тројици свака Божанска личност потпуни Бог, и Отац и Син и Свети Дух, и ниједна од њих не може да постоји мимо заједнице са другом личношћу, и свака литургијска заједница под једним епископом је пуна Црква, али само кад је у заједници са свим осталим Црквама. Треба ученицима указати и на то да кад се говори о Цркви, не полази се од универзалне, безличне Цркве, већ од конкретне Литургијске заједнице под једним епископом, која тада представља заједницу са свим осталим Црквама. Слично је то као кад говоримо о Једном Богу; под једним Богом подразумевамо Оца као једну конкретну личност, који је у заједници са Сином и Духом, а не говоримо прво о безличном, апстрактном Божанству, да бисмо касније дошли до конкретних личности. Све то има следеће последице: најпре то да је свака помесна Црква пуна Црква, а не део Цркве; да су сви епископи равноправни међу собом и да ниједан епископ, односно ниједна помесна Црква, није изнад друге, као и да се тиме показује да такво постојање Цркве има онтолошке последице по њене чланове. Другачије речено, Црква је икона Св. Тројице, односно, свет у Цркви и као Црква, постоји на божански начин на основу кога се превазилази смрт у створеној пракси рукоположења епископа, као начелника једне Литургијске заједнице, без кога нема Литургије. У источној Цркви једног епископа рукополажу најмање тројица епископа, што указује на то да једна конкретна литургијска заједница постоји као плод заједништва с другим литургијским заједницама, чии су представници епископи. Као помоћну литературу треба користити: Ј. Зизијулас, *Екклесиолошке теме*, Н. Сад 2000).

Тему *Теологија православне уметности...* треба обрадити на следећи начин: предочити најпре конкретна црквена уметничка дела, а затим ученицима указати на оне аспекте у њима који указују на будуће Царство Божије и стање створених бића у њему. То стање треба да се тиче новог начина постојања природе, какав је он у Христу, односно у Литургијској заједници, а не њеног губитка.

Тема *Црква и свети* треба да ученицима скрене пажњу на то да Црква и свет нису два света, међусобно неспојива, већ да је Црква један посебан начин постојања тог истог света у коме свет остварује своју тежњу за превазилажењем смрти и остварењем вечног живота. (Ову тему треба реализовати у отвореном дијалогу између хришћанског виђења решавања проблема смрти и других виђења овог проблема).

Опште напомене

Оно што је најважније и што је основни циљ катихизиса јесте то да ученици постану чланови Литургијске заједнице. Јер, Литургија, као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да да ипостас, односно да оцрквени и да д'V смисао нашем историјском живљењу. Зато треба, кад год је то могуће, ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

У току сваке године, конкретно пре свих наилазећих великих празника, како Господњих, тако и Богородичиних и светитељских, треба упознати ученике са историјом настанка празника и садржином догађаја који се славе. Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд. Ученици би требало да се упознају и с личностима светитеља које славе као Крсну славу. (У ту сврху треба пре свега користити житија тих светитеља која се могу наћи: Јустин Поповић, *Житија светих*, Ћелије, Ваљево, а затим и осталу пригодну литературу).

Такође, пре почетка Васкршњег поста, треба упознати ученике с његовом садржином и циљем, као и са богословском подлогом поста и његовом важношћу за човека. (Најпогоднија литература за то јесте: А. Шмеман, *Велики пост*, Крагујевац последње издање).

ИСЛАМСКА ВЈЕРОНАУКА (ILMUDDIN)

ЦИЉ вјеронауке у четвртном разреду јесте да младима на цјеловит начин представи вјеру ислам у духовној, моралној и социјалној мисионарској димензији и другим димензијама, да би вјера нашла мјеста у њиховом практичном животу и позитивно утицала на изградњу њихове будућности.

ЗАДАЦИ вјерске наставе јесу:

- да ученике способности за постављање питања о цјелини и најдубљем смислу постојања човека и свијета, о људској слободи, животу у заједници, смрти, односу с природом која нас окружује, као и за размишљање о тим питањима у свјетлу вјере ислама;

- да помогне ученицима у одговорном обликовању заједничког живота са другима, у налажењу равнотеже између властите личности и заједнице, у остваривању сусрета са свијетом (с људима различитих култура, религија и погледа на свијет, са друштвом и природом) и с Богом;
- да изгради код ученика увјерење да је његов живот на овоме свијету само припрема за вјечност, те да се из те перспективе развије код ученика способност разумијевања, преиспитивања и врједновања властитог односа према другом човјеку као бојем створењу.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

Вјера и друштво

- Шта је ибадет, како се он схваћа у нашој вјерској традицији?
- Ко једино заслужује и зашто да Му се ибадет чини, која је сврха ибадета?
- Шта је филозофија и која је њена улога, које су додирне тачке вјере и филозофије?
- Када је дошло до највећег сукоба између вјере и филозофије и зашто, у чему је успјех филозофије, а у чему њени промашаји?
- У чему је разлика између вјере и филозофије, посланика и филозофа?
- Одабрани текстови о претходно наведеним темама.
- Шта је култура, каква је разлика између културе и цивилизације?
- Која је основна улога вјере и колики је њен утицај на културу?
- Одабрани текстови.
- Однос религије и материјализма.
- Шта значи секуларизам, ко га је теоријски и с каквим циљевима утемељио?
- Какав је однос секуларизма према врједностима, каква је улога вјере у секуларном друштву?
- Однос ислама према секуларизму.
- Савремени видови идолатрије: шта је велики, а шта мали ширк, да ли је прошло вријеме ширка о којем Кур'ан говори?
- Вјеровања и обичаји: гатање, прорицање судбине и записи.

Ехлу-л-китаб

- Ко су следбеници књиге, какав је став ислама према пријашњим посланицима и објавама које су им слате?
- Јудаизам: основе јудаистичког учења, молитва, одгој, обреди и свечаности код Јевреја.
- Кршћанство: ко је био Исус Крист и шта је он научавао?
- Главне кршћанске цркве и најпознатији кршћански благодани.
- Десет Божјих заповијести код кршћана.
- Ислам: шта значи ислам и да ли се он може назвати мухамеданством, да ли је ислам најмлађа или најстарија вјера?
- На којим основама ислам гради људско друштво, по чему је ислам вјера средњег пута и у чему се огледа друштвена димензија ислама?
- Основни темељи вјере ислама.
- Ширење ислама.
- Шта значи му'мин, муслим, кафир и мунафик?
- Основни исламски шарти (пет ступова ислама).
- Салат-намаз, кључ пенета.
- Рамазански пост – штит вјерника.
- Зекјат, значење и важност његовог издвајања.
- На које се врсте имовине даје зекјат и колико се издваја.
- Које припадају средства сакупљена на име зекјата.
- Хаџ-врхунац богобојазности.
- Који су главни прописи хаџа и који је њихов смисао и порука.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска настава у средњој школи посебно је деликатна. Основни проблем је неповјерење према самом себи и наглашен критичност ауторитета. Због тога, вјероучитељ у средњој школи мора поћи од чињенице да је он човјек који „развија“ баријере неповјерења. Због тога је у остваривању наставне јединице нагласак на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су биране та-

ко да се млади човјек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, потом заузима свој став, а „чисто вјерски приступ” је свјетло које му помаже да правилније и цјеловитије заузме став.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вриједност, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима.

Литература:

Уџбеник вјеронауке за четврти разред средње школе *Ислам и свјетске религије* аутор др Цемалудин Латиф.

КАТОЛИЧКИ ВЈЕРОНАУК

ЦИЉ наставе вјеронаука је увођење младих у живот. Слиједећи нутарњу динамику те доби говоримо о кључним проблемима и нудимо рјешења која су прихватљива за младе у тој доби. Као подлога овога програма је узета књига др Марка Прањића и Анте Стојића који су о овој теми написали позамашан рад.

Мисао водиља садржаја који треба пренијети младима у завршној години средњошколског образовања су вредноте које одређују живот. Кршћанске вредноте имају своје извориште у објави, црквеном учитељству и црквеној пракси. Међутим, сусрет са животном стварношћу младога човјека стално ставља пред слободни избор и одређење. Заједничко размишљање о вриједностима и то у тзв. кршћанској љествици вреднота нудимо праву слику и понуду као помоћ за избор и одређење.

ЗАДАЦИ католичког вјеронаука јесу да ученици:

- уоче изворишта кршћанских вреднота;
- уоче понуду као помоћ за избор и одређење;
- уоче да је норма избора и одређења живјети за друге.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА
IV разред
(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

ЖИВОТУ У СУСРЕТ АНГАЖМАН У ЦРКВИ

1. УВОД

Упознавање ученика са садржајима програма католичког вјеронаука за четврти разред.

2. ИСУС КРИСТ – ВРХОВНА НОРМА ЖИВОТА

Кристово ускрснуће (Поновни долазак као разлог наше наде). Напетост између „већ” и „још не” (Одређење за Христа кога се наслеђује).

Наслеђовање Христа (Пријатељство са Исусом као особом). Пријатељство (Сваки је човјек слика Божја – Исус). Вриједност пријатељства (Норма избора и одређења живјети за друге).

3. ЉУДСКА ЗАЈЕДНИЦА – МЈЕСТО СУСРЕТА

Особа и друштво (Вредноте узајамности). Бит и облици друштва (Свака је заједница на слику Пресветога тројства). Изградња заједништва (Заједница – норма суживота, толеранције). Различитост друштва (Избор богатства које узајамно обогаћује).

4. СЛОБОДА – ИЗАЗОВ И ИЗБОР СЛОБОДНОГ ОПРЕДЈЕЉЕЊА

Разум и слободна воља (Човјекове одреднице дјеловања). Тежње за посвемашњом слободом (Остваривање слике Божје у себи). Библијско схваћање слободе (Бити слободан у Христу). Унутарње и вањске присиле (Савјест као мјерило дјеловања).

5. ЉУДСКА ОСОБНОСТ – ИЗБОР БОГАТСТВА

Људска сполност: темељи, развој и обликовање (Различитост је богатство). Човјек – тјелесно и духовно биће (Прихваћање самога себе). Вредновање човјека као мушкарца (Исус Крист једина слика). Мушкарац и његово људско достојанство (Првијенац стварања). Вредновање човјека као жене (Прихваћање саме себе). Жена и њезино људско достојанство (Блажена Дјевица Марија – жена).

6. БРАК И ОБИТЕЉ – НАЈОДГОВОРНИЈИ ИЗВОР

Брак и друштво (Нарав и смисао брака). Улога обитељи у животу појединца (Одговорно родитељство). Проблеми брака и породице (Разумјети, помоћи и ријешити). Кршћанска одговорност за растављене (Пасторал обитељи).

7. ЗВАЊЕ – ЗАНИМАЊЕ

Човјек и његово занимање (Разлика звања и занимања). Рад и занимање у свјету католичкога друштвеног наука (Сурадња с Богом). Друштвена правда (Темељ и развој католичког друштвеног наука). Однос према власништву (Материјална и духовна добра). Одговорно опхођење с материјалним добрима (Еванђеоски завет сиромаштва). Одговорност унутар друштвених структура (Распетост између друштвених притисака).

8. МИР – ИЗБОР ЗАЈЕДНИШТВА

Одгој за мир (Бог је мир ваш). Вапај за успоставом друштвене правде (Нови социјални проблеми). Брига за заштиту околиша (Кршћански одговор на овај проблем). Екуменизам – дјело Духа у кршћанском свијету (Екуменизам – сусрети). Одгој за мир као сталан циљ (Жеља за миром као особни став).

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Вјерска поука у средњој школи је особито деликатна. Средњошколац се нашао у новој средини, пред новим изазовима, могућностима и препун жеља да их оствари. Основни проблем је неповјерење према новој средини, према самој себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од те чињенице да је катехета човјек који „развија” баријере неповјерења. Стога је у реализацији наставне јединице нагласак на доживљајном, а потом на спознајном подручју. Због тога су теме тако и биране да се млади човјек прво задиви даној чињеници, доживљају, садржају да према њој мора заузети свој став, а „чисто вјерски приступ” је свјетло да правилније и цјеловитије олакша заузимање става.

Начин реализације наставе вјеронаука и овај пута искључиво иде путем искуства, доживљаја, догођеног тренутка, а основна мисао водиља је открити себе и друге као вредноту, прихватити, поштовати и тако изградити повјерење према другима и коначно се слободно одредити за трајне вредноте.

ЕВАНГЕЛИЧКО-ЛУТЕРАНСКИ ВЈЕРОНАУК СЛОВАЧКЕ ЕВАНГЕЛИЧКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ евангеличко-лутеранског вјеронаука Словачке евангеличке цркве а.в. у четвртм разреду средње школе јесте да пружи целовит кршћански поглед на свет и живот, уважавајући историјску реалност цркве/и наду своје вере/.

ЗАДАЦИ верске наставе су да:

- ученика упозна са евангеличком вером кроз њену доктринирану димензију;
- ученику покаже да кршћанско виђење света обухвата сва позитивна искуства, без обзира на њихово верско порекло;
- ученик доктриниране поставке спроводи у свим сегментима живота (однос човека са Богом, са светом, са другим људима и са самим собом).

САДРЖАЈ ПРОГРАМА
IV разред
(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

1. УВОДНИ ДЕО (2 часа)

Пошто је учење Словачке евангеличке цркве а.в. обухваћено у СИМБОЛИЧКИМ КЊИГАМА уводне часове посвећујемо упознавању СИМБОЛИЧКИХ КЊИГА.*

* Сем Библије, коју треба да користи сваки ученик, као литература у обради, црквом прихваћених доктрина користе се и СИМБОЛИЧКЕ КЊИГЕ Словачке евангеличке а.в. цркве.

2. ШТА ЈЕ ТО ДОКТРИНА (1 час)

3. ДОКТРИНЕ О БОГУ (3 часа)

- Бог је само један.
- Бог је Творац.
- Бог је свети и праведан.
- Бог је љубав.

4. ДОКТРИНЕ О ИСУСУ ХРИСТУ (3 часа)

- Исус је Бог.
- Исус је савршен човек.
- Исус је умро за (грешног) човека.

5. ДОКТРИНЕ О ДУХУ

- Дух Свети је Бог.
- Дух Свети даје верницима сигурност.
- Дух Свети води вернике.
- Дух Свети дарива вернике.

6. ДОКТРИНЕ О БИБЛИЈИ (2 часа)

- Библија је Божја реч.
- Библија инспирише.
- Библија је апсолутно истинита.

7. ДОКТРИНЕ О ГРЕХУ (3 часа)

- Грех је непослушност према Богу.
- Грех одваја човека од Бога.
- Грех је општи.

8. ДОКТРИНЕ О СПАСЕЊУ (3 часа)

- Онај ко верује има вечни живот.
- Спасење је поклон Божје милости.

9. ДОКТРИНЕ О ХРИШЋАНСКОМ ЖИВОТУ (2 часа)

- Човек се кроз веру приближава Богу и живи кроз веру.
- Сви људи су грешни, али грех је могуће савладати.

10. ДОКТРИНЕ НА ДРУГЕ ТЕМЕ (5 часова)

- Исусов други долазак.
- Ново небо и нова земља.
- Сви (хришћански) верници су део свеопште цркве а треба да су чланови своје цркве.
- Анђели, духовна бића у служби човека.
- Ђаво, реална противбожанска сила.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Верска настава у средњој школи, посебно је деликатна. Основни проблем је неповерење према новој средини, према самом себи и наглашена критичност ауторитета. Стога катехеза у средњој школи мора поћи од чињенице да је катехета човек који „разбија” баријере неповерења. Због тога, у реализацији наставне јединице, нагласак је на доживљајном, а потом на сазнајном подручју. Теме су тако бирани да се млади човек прво задиви датој чињеници, доживљају, садржају, да према њој мора заузети свој став, а „чисто верски приступ” је светло које му помаже да правилније и целовитије олакша заузимање става.

Начин реализације предмета треба да се одвија путем искуства, доживљаја, а основна мисао водиља је открити себе као вредност, прихватити, поштовати и тако изградити поверење према другима.

**ВЕРСКО ВАСПИТАЊЕ
РЕФОРМАТСКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ**

ЦИЉ наставе у четвртм разреду средње школе јесте да млади људи на прагу великих, природних животних процеса, сачувају поверења у Бога иако се у то доба понекад удаљују од самих родитеља у том погледу. На основу Божје изјаве у Библији, они ће и сами доћи до закључка да у свим животним ситуацијама Свевишњи може човеку, па и младом, помоћи. Због тога треба пажљиво за њих изабрати делове из Светог писма, који ће их интересовати, јер ће све то бити повезано с њиховим егзистенцијалним, па и најважнијим духовним потребама.

ЗАДАЦИ верског васпитања у четвртм разреду средње школе јесте да омладину упознамо с Божјим делима преко светих људи у Старом и Новом завету, како су са поверењем у Бога корачили у непознато, у будућност, као Аврам, који није знао где иде, али је имао поверење да ће у његовом будућем животу сам Бог преодредити за њега оно што је најбоље. Ако млад човек има уверење да је будућност једино у Божјим рукама, све ће дати од себе да живи за већу славу Бога и за добробит свог ближњег.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

1. УВОД

Упознавање ученика са садржајима програма реформатског хришћанског веронаука за IV разред средње школе.

2. СВЕТО ПИСМО ЈЕ НАЈВАЖНИЈИ ИЗВОР ЗА ХРИШЋАНА

Показује љубав Божју у чињеници стварања света и човека. Оба завета Светог писма говоре о Божјој љубави према човеку. Људи с поверењем: у Библији и у Цркви увек су добили благослов Божји.

3. ЉУБАВ БОЖЈА ЈЕ НАЈВИШЕ ДОШЛА НА ВИДЕЛО ПРЕКО ИСУСА

Исус личним примером покреће и нашу љубав према Богу. Исус покреће својим примером нашу љубав према ближњима. Исус преноси љубав Божју на будуће генерације преко својих ученика.

Исус као глава Цркве је у личном контакту с верницима.

Бог је преко Исуса присутан ако се окупљамо у његово име.

4. ИСУС БРАНИ И РАЗВИЈА БРАТСКУ ЗАЈЕДНИЦУ ВЕРНИКА

Бог неће одбити никога кад долази код Њега преко Исуса Христа.

Како Бог прашта нама, тако и ми морамо да опростимо својим ближњима.

Бог нас преко Исуса покреће на добра дела, која једино дају смисао животу.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Тема: *Светло писмо* је разумљиво преко рада Свеог духа. Вероучитељ треба да буде младим људима лични пример: да се моли Светом духу да би се тако оспособио да их води. Вероучитељство није професија, него звање. Млади људи то осете. Због тога је врло важно да Црква одабере праве особе, нарочито за верско васпитање младих.

Опште напомене

И за младе људе и за вероучитеље најважније је да се осећају једнакоправним члановима Божје породице преко Исуса Христа.

Ова породица је вечна, земаљски живот мора да зависи од небеских закона јер овоземаљски закони и правила имају смисао само из угла вечите Божје љубави.

ХРИШЋАНСКА ЕТИКА

ЕВАНГЕЛИЧКЕ ХРИШЋАНСКЕ ЦРКВЕ А.В.

ЦИЉ наставе хришћанска етика у четвртм разреду средње школе јесте упознавање ученика с две хиљаде година старом борбом и правцима хришћанске цркве. Упознајући борбу и правце хришћанске цркве, ученици ће упознати свет који се мењао – културне, друштвене и политичке прилике у столећима појаве хришћанства, раног средњег века и надаље.

ЗАДАЦИ наставе хришћанска етика су:

- да ученици упознају животе непознатих људи из различитих држава и векова;
- да ученици упознају начине размишљања тих људи;
- да ученици схвате да живот тих непознатих људи показује Христа;
- да и ми постанемо верни сведоци Исуса Христа у свету.

„ХРИСТОВИ СВЕДОЦИ У ПРОМЕНЉИВОМ СВЕТУ”
УЏБЕНИК ИЗ ИСТОРИЈЕ ЦРКВЕ
Предговор

Упознајмо уџбеник

Кад узмеш у своје руке овај уџбеник и почнеш да га читаш, упознаћеш живот досад теби непознатих људи. Живели су у различитим државама и вековима. Ипак, једна ствар их повезује. Сви су били сведоци. Тај животни циљ нису изабрали они сами. Сусрели су Христа, Он их је позвао, као некад своје прве ученике (њих дванаест). Добили су задатак: да објављују јеванђеље (радосну вест), коју је и сам Исус објављивао – добру вест Божје љубави. Није то било лак задатак јер свет се мењао, живело се усред других културних, друштвених и политичких прилика у првим столећима током средњег века и надаље. Кад су хтели да објављују добру вест, принуђени су били да упознају средину у којој су живели, људе, њихов начин размишљања. Морали су врло брижљиво да врше свој задатак да би били аутентични сведоци Божје љубави.

За њих је променљиви свет значајно не само изазов већ и искушење. Претила им је опасност да они не успеју у својој намери да утичу на свет, већ обрнуто, да их свет одврати од сведочења. Због тога су непрестано морали да се боре да остану верни Господу Христу и свом посланству.

Њихов животопис даје увид у две хиљаде стару борбу и правац хришћанске цркве.

Ипак, овај уџбеник не говори о јуначима вере, него о људима од крви и меса, које је сам Живи Господ Исус учинио аутентичним сведоцима. Уз њих и за њима у свако доба налазимо велику заједницу безимених сведока цркве.

Њихов живот показује Христа, од кога су добили не само службу већ и обећање: „Ево, ја сам с вама у све дане до свршетка света.” Христово обећање тиче се и нас. Пример наших верних предака нека нас охрабрује да бисмо речима и делима били и ми верни сведоци Исуса Христа у свету.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

<p>1. час: Хришћани у Римској империји. Заједница у Јерусалиму.
Циљ: Разумевање рођења и првих корака хришћанства.</p>	Основна мисао: упознати доба у којем се родило хришћанство. Прва хришћанска заједница у Јерусалиму. Прогон хришћана од стране Јевреја.	<p>5. час: Поликарп (Polikarpus) – наследник апостола, бискуп из Смирне.
Циљ: Упознавање са његовом службом у доби цара Марка Аурелија г. 161–180 после Христа.</p>	Основна мисао: Видети како се остварују у животу и смрти Поликарпова вера и добра дела. Шта је значило у његовој служби управљање црквеном општином? Зашто се помиње као „учитељ Мале Азије?”
<p>2. час: Павле – апостол свих нација. Порекло, животопис, обраћење, његова служба, заточење у тамници и његова смрт.
Циљ: Упознавање великана хришћанства, и њихов велики допринос на пољу ширења хришћанства.</p>	Основна мисао: упознати настајуће проблеме између хришћана са јеврејским и паганским пореклом. Упознати одлуку Сабора у Јерусалиму.	<p>6. час: Тертулијан (Tertullianus) – борба против хеленизма. Црквени отац – апологета (бранилац вере).
Циљ: Упознавање борца за чистоту хришћанског живота, у његовој личности.</p>	Основна мисао: Упознати његово учење о крштењу, а посебно његову моралну реформу унутар хришћанства. Имао је веру без компромиса и противио се нечистом учењу.
<p>3. час: Прогањање хришћана.
Циљ: Упознавање са узроком прогона.
Од Нерона до Диоклецијана.</p>	Основна мисао: Који су узроци давали повод прогону хришћана? Каква је била разлика између навала од стране Нерона и каснијих прогона? Шта је видео цар Галерије, (Galeria) кад је уредбом зауставио гоњење хришћана?	<p>7. час: Ориген (Origenes) – теолошки апологета. Добио је надимак: Адамантије (Adamantios) – човек од челика.
Циљ: Упознавање теолога, који се борио против гностицизма. Теолога, који је имао непоколебљиву веру.</p>	Основна мисао: Упознати град Александрију, метрополу у старом веку, место рођења Оригена. Упознати његов живот, учење и допринос за цело хришћанство. Како је био посвећен г. 232. у Цезареји, што је утицало да је био прогнан, и одузета му свештеничка служба? За време Децијевог прогањања био је затворен и мучен због своје вере.
<p>4. час: Игнације (Ignatios) – црквени отац, бискуп из Антиохије (Antiochie) Његова мученичка судбина. Борба за чистоту учења. Његова смрт.
Циљ: Упознавање са његовим животом и службом.</p>	Основна мисао: Како се борио за јединство хришћана у својим посланицима? Чиме је оправдао водећу улогу бискупа у цркви? Упоредити његово схватање бискупске моћи са учењем Исусовим: Мк. 10, 42–45. Зашто је ценио мучеништво у свом животу?	<p>8. час: Константин Велики (Flavius Valerius Constantinus) За време цара Диоклецијана био је именован за подцара.
Циљ: Упознати цара који је хришћанима дао слободу рекавши: „Дајемо хришћанима и свима слободан избор да следе ону религију коју су изабрали.”</p>	Основна мисао: Шта је узроковало да се Константин обрати у хришћанство? Упознати царски едикт о слободи хришћана. Како је дошло до корака да се умешао у унутрашње послове цркве? Зашто се борио за хришћанско јединство? Зашто је центар империје био премештен на Исток?
<p>5. час: Арије (Arius) – Ницеанска апостолска вероисповест.
Циљ: Упознавање вероисповести и Синода у Цариграду.</p>	Основна мисао: Зашто је био арианизам најопаснији у Цркви? Проучити Ницеанску вероисповест, на страни 18. Евангеличке Песмарице. Након тога упоредити са Апостолским Вероисповедањем. Какве разлике видите?	<p>9. час: Атанасије (Athanasios) – као бранилац Ницеанског вероисповедања.
Циљ: Упознавање човека који се противио учењу Аријевог.</p>	<p>Основна мисао: Био је стуб Цркве, непоколебљив верник и теолог свога века. Наћи одговоре на следећа питања:
1. Зашто је био више пута прогањан?
2. Зашто је најважније 39. писмо?
3. Да ли може бити за нас узор? У ком смислу?</p>
<p>6. час: Амброзије (Ambrosius) – бискуп града Милано.
Циљ: Упознавање његове каријере и сукоба са државом за цркву.</p>	<p>Основна мисао: Видети:
– како је спроводио ауторитет Цркве против државе?
– Зашто је тражио помоћ за сиромашне?
– Како је обновио црквену литургију?</p>	<p>10. час: Августин – бискуп из Хипоа (Hippra).
Циљ: Уочавање могућности ослобођења и од сопствене страсти.</p>	Основна мисао: Кроз какве душевне промене је прошао Августин, помоћу којих је стигао до доживљаја обраћења и новог живота. Упоредити обраћење Саулово са обраћењем Августина. Шта је ваше мишљење о моћи молитве?

13. час: **Час ученика.**

Дијалози.

Прва столећа Хришћанске Цркве – 1–4. век.

Циљ: Процена знања код ученика у форми дијалога.

Основна мисао:

Питања:

1. Када је постало хришћанство државном религијом?
2. Када је била канонизација Новог Завета?
3. Вероисповести?
4. Богослужење – литургија?
5. Како се изградила црквена организација?

14. час: **Рођење хришћанске Европе. Сеоба народа 4–5. век.**

Циљ: Упознати распад Римске империје.

Основна мисао: Зашто је дошло до распада Римске империје? Бог је господар историје. Како се то изражава у животу хришћанске цркве у столећима од 4. до 5. века, кад је дошло до „сеобе народа“.

15. час: **Карло Велики – 8. и почетак 9. века.**

Циљ: Упознавање са великим владарем, војсковођом и градитељем цркве и црквеног живота.

Основна мисао:

1. преци – краљ Клодовик (Chlodwig), његов син Пипин Мали
2. Оснивач империје: 742–814. краљ Карло, син Пипина Малог, који је добио надимак: Велики
3. За време његовог владања од државе Франака је постала западна Европа, то јест хришћански Запад.

16. час: **Организовање мађарске хришћанске цркве за време Стевана.**

Византијска мисија међу Мађарима у 8. веку.

Циљ: Упознавање са хришћанском мисијом међу Мађарима:
а) пре освајања домовине
б) после освајања домовине

Основна мисао:

Када и где су се срели Мађари са хришћанством? Које околности су помагале њихово прикључење Римској Цркви? Како се ширило хришћанство за време владавине кнеза Гезе? Краљ Стеван – моћни хришћански владар и оснивач мађарске хришћанске цркве и хришћанске државе.

17. час: **Борба унутар и изван цркве у средњем веку.**

Циљ: Упознавање са борбом за власт између папства и царства.

Основна мисао:

Свака моћ долази од папе и прелази на владаре. Реформски покрет унутар цркве. Сукоб између Хенрика IV, немачког цара и папе Грегора VII. Шизма (Skizma) – црквени раздор.

18. час: **Валд, Виклиф (Wycliff), Хус и Савонарола – који су били тзв. Верници реформације.**

Циљ: Упознавање са људима, који су се у разним државама, мотивисани разним утицајима трудили да очисте Цркву и врате је ка извору, то јест Христу.

Основна мисао:

Упознати њихове животописе и тражити одговор на питање: како доћи до милостивог Бога? Зашто су се сукобили са владајућим црквеним врхом? Валденци, ломбарди, хусити. Какве утицаје су имали са својим животима на чистоћу учења на средњовековну цркву?

19. час: **Час ученика Дијалози.**

Циљ: Процена знања у форми дијалога.

Основна мисао:

Шта је значило у животу Петра Валда учење о обраћењу ка Христу? Шта је било Валденсов покрет? Које учење средњовеке цркве је критиковао Пон Виклиф? Зашто је од владајуће цркве Јан Хус био проглашен за тзв. јеретика? Шта је карактерисало проповедања Савонароле?

20. час: **Реформација.**

На прагу реформације.

Циљ: Упознавање појма „реформација“ – (ad fontes) – назад ка пламену.

Основна мисао:

У Европи се у 15–16. веку развија духовни покрет, који је означавао откриће грчког и римског класицизма – ренесансу. Циљ је био: преко критике текста пронаћи оригиналну форму.

21. час: **Мартин Лутер (Luther).**

Циљ: Упознавање са животом и пресудним избором великана – реформатора Мартина Лутера, августиноског монаха.

Основна мисао:

Видети који унутарњи и спољни догађаји су били одлучујући у његовом животу. Како је дошао до Божје истине спасења? Зашто је написао 95 теза?

22. час: **Лутерово искључење из средњовековне римокатоличке цркве од стране Папе Леа X и последице папске буле.**

Циљ: Уочавање истине, да Лутер није имао за циљ створити нову цркву, већ очистити постојећу цркву од лажних учења.

Основна мисао:

– први корак – упознао је Библију и чистоту учења библијског.
– Други корак – подигао је свој глас против исповедних листића
– Установио је да је највеће благо цркве – јеванђеље
– Царски сабор у Ворму, (Worms) на којем је председавао цар Карло V. Какав значај је имала царска клетва?

23. час: **Лутер као заробљеник у Вартбургу.**

Циљ: Уочавање да је његово заточеништво, практички била његова одбрана, а тамо је живео као витез Ђорђе.

Основна мисао:

Његов учинак је био право чудо, јер је за три месеца превео са грчког Нови Завет на немачки. Припремио је и Стари Завет за превод. Значај превода Библије на матерњи језик.

24. час: **Лутеров црквено-организацијски рад.**

Циљ: Упознавање са правим циљем реформације.

Основна мисао:

Лутер је до краја свога живота тврдио: „Хришћанска црква је једна и католичка и општа. А црква је тамо где се јеванђеље библијски проповеда, а сакраменти послужују по наређењу Христовом. „Царски сабор у Шпајеру 1529. г., на којем су евангелисти протестовали. Царски сабор у Аугсбургу (Augsburgu) 1530. г. – (Аугсбургска вероисповест)

25. час: **Час ученика – дијалози.**

Циљ: Процена знања код ученика.

Основна мисао:

Какав допринос је имала реформација за општу цркву хришћанску?

26. час: **Филип Меланхтон**

– чудо од детета.

Циљ: Упознавање друга и главног помоћника Лутеровог.

Основна мисао:

– Као 12-огодишњак универзитетски студент у Хајделбергу. Са 19 година био је већ универзитетски професор. Написао је прву евангеличку догматику – веронауку у књизи *Loci Communes* – општа знања. Меланхтон као учитељ Немачке – Прецептор Германије (Praeceptor Germaniae).

27. час: **Улрих Цвингли – реформатор Швајцарске.**

Циљ: Упознавање човека који се борио за чистоту учења, али није препознао да се притиском (насиљем) не може ширити јеванђеље.

Основна мисао:

Научник хуманиста под утицајем Еразма. Касније као свештеник тражио је сарадњу са Лутером, али због различитог гледишта на еухаристију није дошло до заједништва.

28. час: **Жан Калвин – као друга водећа особа реформације.**
Циљ: Упознавање карактеристичне црте његове личности.

29. час: **Католичка рестаурација – противреформација.**
Циљ: Показати ученицима да римокатоличка црква није могла остати нероформисана. Ипак, реформација је и унутар те цркве покренула процес чишћења.

30. час: **Галијаши. Тужна деценија 1671–1681.**
Циљ: Добијање увида у сурово поступање противреформације.

31. час: **Хришћани 20. столећа, који служе за пример.**
Циљ: Указивање на оне који су допринели зближавању протестантизма и католицизма.

32. час: **Час ученика Признање и критика.**
Циљ: Процена савладаног градива

33. час: **Хришћански мученици – мученици нашег столећа.**
Циљ: Уочавање истинитости Исусове изреке: „Ето, ја вас шаљем као овце међу вукове”. Мт. 10, 16

Основна мисао:
Као племић из моћне Француске католичке породице, са једне стране хтио је задржати традицију своје породице. А са друге стране није могао противити се истини, коју је осећао у реформацији.

Основна мисао:
Римокатоличка црква оштро је одбила лутеранско учење и нагласила, да променом учења црква није само Библија, већ Библија и традиција. Да спасење није само преко вере, већ преко вере и дела.
Основан је нови калуђерски ред – Исусоваца – Језуити (Игнацио Лојола – Loyola Ignat).
Циљ и метод рада.
Високи представници на челу противреформације.
Пракса слободног вршења религије у Трансилванији.

Основна мисао:
Чиме су оптуживали протестантске свештенике и учитеље?
Како су хтели да их одврате од своје религије (вере)?
Како решавати старе неправде?

Основна мисао: 18. и 19. век почео је са великим оптимизмом. Ипак, ратови су разочарали свет. Због тога је 20. век означен столећем „отварања”.
– папа Јован XXIII, и II Ватикански синод.
– Натан Содерблом (Nathan Söderblom), шведски евангелички надбискуп.
– Оикумене – Екумена
– Алберт Швајцер (Schweitzer) – теолог – лекар – мисионар
– Мајка Тереза – њена служба у Индији.

Основна мисао:
Дијалог на следеће теме:
1. реформација – противреформација
2. Да ли су били оправдани поступци?
3. Зашто је била потребна екумена?
Зашто су неки изабрали за животни циљ помоћ другима?

Основна мисао:
Упознати мученике нашег столећа:
– Молнар Марија – реформатска мисионарка у Новој Гвинији
– Дитрих Бонхефер (Dietrich Bonhoeffer) – хришћанин и теолог, жртва немачког фашизма.
– Мартин Лутер Кинг – свештеник у борби против насиља и расне дискриминације.
– Лајош Ордаш (Ordass Lajos) – евангелички бискуп у Мађарској, жртва комунистичке диктатуре.

34. час: Понављање
35. час: Час ученика.

36. час: Крај школске године

Основна мисао: у слободном разговору проверити научено градиво.

Основна мисао: Колико позитивних искустава је донела у наше животе црквена историја?

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Програма реализовати кроз часове обраде и утврђивања садржаја, а примена садржаја треба да се реализује и систематизује у практичном животу. Часове обраде организовати кроз стални дијалог вероучитеља и ученика.

На часовима, поред уџбеника, користити и друга наставна средства.

ЈЕВРЕЈСКА ВЕРОНАУКА

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

ЦИЉ наставе јеврејске веронауке јесте да ученици стекну основна знања из богатог наслеђа јеврејске библијске књижевности, историје, рабинске књижевности и етике, као и да се упознају с јеврејским празницима, обичајима и симболима.

ЗАДАТАК предмета Јеврејске веронауке за четврти разред средње школе јесте да се ученици упознају са систематским излагањем основа вере као и са становиштем јудаизма о неким питањима савремених проблема с којима се друштво сусреће.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА

IV разред

(1 час недељно, 32–34 часа годишње)

1. СИСТЕМАТСКО ИЗЛАГАЊЕ ОСНОВА ВЕРЕ: Бог је творац света, Он је један једини, Он нема тела нити телесан облик, Он је вечан, само се Њему треба молити, све речи јеврејских пророка су истините, Тора је истинита, Тору је сам Бог дао преко Мојсија, Тора никад неће бити замењена другим учењем, Бог познаје све поступке и мисли људске, Он награђује људе за добра дела, а кажњава их за зла, једног дана ће доћи Месија, кога треба стално очекивати, мртви ће једног дана оживети.

2. ДРУШТВО И РЕЛИГИЈА: абортус, насиље у породици, самоубиство, еутаназија, клонирање, донација органа, секте и култови, сида, дрога и алкохолизам, расизам, однос између полова, слободна тема.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА (УПУТСТВО)

Користити следеће књиге: Рабин Арије Каплан: *Мајмонидови принципи, Основе јеврејске вере и Приручник јеврејске мисли*; Респонзе на савремене теме – има доста материјала на Интернету.

ОПШТЕ НАПОМЕНЕ

Проблеми друштва су проблеми свих нас без обзира на боју коже, вере и народности.

3

На основу члана 25. став 7. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 62/03, 64/03, 58/04 и 62/04),

Министар просвете и спорта и министар вера споразумно доносе

ПРАВИЛНИК

О НАСТАВНОМ ПЛАНУ И ПРОГРАМУ ПРЕДМЕТА ВЕРСКА НАСТАВА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Члан 1.

Овим правилником утврђује се наставни план и програм предмета Верска настава за пети разред основне школе.

Предмет из става 1. овог члана остварује се као изборни.